

Arne Linløkken

Fisk og fiskestell i Romedal
Almenning, Stange kommune

Forslag til driftsplan

Høgskolen i Hedmark

Notat nr. 8 – 2007

Trykkeri: Flisa Trykkeri AS

Utgivelsessted: Elverum

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Forfatteren er selv ansvarlig for sine konklusjoner. Innholdet gir derfor ikke nødvendigvis uttrykk for Høgskolens syn.

I notatserien fra Høgskolen i Hedmark publiseres f.eks. milepeldokumentasjon av et forsknings- og/eller utviklingsprosjekt, eller andre dokumentasjoner på at et arbeid er i gang eller er utført.

Notaten kan bestilles ved henvendelse til Høgskolen i Hedmark.
(<http://www.hihm.no/>)

Notat nr. 8 - 2007

© Forfatteren/Høgskolen i Hedmark

ISBN: 978-82-7671-614-6

ISSN: 1501-8555

Høgskolen i Hedmark

Tittel: Fisk og fiskestell i Romedal Almanning, Stange kommune. Forslag til driftsplan			
Forfatter: Arne Linløkken			
Nummer: 8	Utgivelsesår: 2007	Sider: 36	ISBN: 978-82-7671-614-6 ISSN: 1501-8555
Oppdragsgiver:			
Emneord: Fiskeforvaltning, abbor, gjedde, mort, ørret, fiskeutsetting, kalking, utfisking, prøvofiske			
<p>Sammendrag: Romedal og Vallset Jeger og Fiskerforening forvalter fisket i Romedal Almanning etter avtale med Romedal Almanning. Området omfatter små og store vatn med tildels sammensatte fiskebestander av ørret og abbor. I Geitholmsjøen og Harasjøen finnes også gjedde og mort, og i Harasjøen er det dertil vederbuk og ferskvannskreps. Ørret finnes i bekkene og i noen vatn, delvis som følge av utsetting. Forsuring er et problem i øvre deler av vassdragene, og kalking har vært nødvendig for å bevare ørreten enkelte steder. Det kalkes i vatn og det legges ut kalkgrus i gytebekker, og det er gode bestander av ung ørret i de fleste bekkene. Ørreten har problemer med å bygge opp bestander i sjøer nedstrøms der abbor og mort dominerer og gjedde er en viktig predator. I flere vatn er det drevet hardt fiske med garn for å redusere bestanden av abbor, mort og gjedde. Det er også gjort biotopforbedringer i rennende vatn for å øke ørretettheten. Kalking og utfisking bør fortsette, og det anbefales å gjøre forsøk med å sette ut stor ørret (3 år og eldre) i noen lokaliteter da dette kan få opp sportsfiskeaktiviteten og fiskekortsalget. Dette vil gi økt inntekt, og noe av dette bør brukes til oppsyn og fangstregistreringer for bedre å kunne evaluere effekten av tiltak som er gjennomført.</p>			

Høgskolen i Hedmark

Title: Fish and fish management in Romedal Common Land, Stange. Proposals for measures to improve fishery			
Author: Arne Linløkken			
Number: 8	Year: 2007	Pages: 36	ISBN: 978-82-7671-614-6 ISSN: 1501-8555
Financed by:			
Keyword: Perch, pike, roach, brown trout, stocking, liming, biomass removal, fish surveys			
<p>Summary: Romedal & Vallset Fisher and Hunter's committee administrates the angling fishery in the Romedal Common Land. The area contains tarns and lakes of different sizes, and most of them have fish stocks consisting of perch and brown trout. In Geitholmsjøen and Harasjøen also pike and roach are present, and in Harasjøen, even ide and crayfish exist. Brown trout lives in creeks and in some small lakes in the uppermost parts of the river systems, in part as results of artificially stocking. Acidification is a problem in upper parts of the river systems, and liming has been necessary to preserve the brown trout. Adding of lime stone powder to acid lakes and lime stone gravel to acid creeks has restored brown trout spawning. It is difficult to establish brown trout populations in lakes with pike, roach and perch, and some lakes have been object of heavy biomass removal to reduce competitors and predators for the brown trout. Biotope enhancements are also conducted in some creeks to increase brown trout density. The committee is advised to continue liming and biomass removal, and also to do experiment with stocking big brown trout, 3 year of age and older. This can make the area more attractive to anglers and increase the income from sale of fishing licences for the committee. Money should be spent on control and interview of anglers to help evaluating the effects of the measures that have been undertaken.</p>			

FORORD

Denne planen er utarbeidet på oppdrag av Romedal og Vallset Jeger og Fiskerforening.

En spesiell takk rettes til foreningens formann Atle Stenberg, samt Ragnar Jensen og Reidar Hågensen i fiskestellsutvalget som har bidratt med opplysninger og deltatt i prøvefiske og befaringer som har gitt grunnlag for planen.

Arne Linløkken
Førsteamanuensis
Høgskolen i Hedmark

INNHold

Forord.....	7
Innledning.....	11
Områdebeskrivelse.....	13
Metoder.....	19
Gjennomførte tiltak med noen prøvefiskeresultater.....	21
Harasjøen og Geitholmsjøen.....	21
Stor-Yksen og Jutsjøen.....	23
Rasen.....	25
Holmtjernet og Gransjøen.....	26
Målervatn.....	27
Fjæstadsetertjernet, Malungtjernet og Bonntjernet.....	27
Rennende vann.....	29
Anbefalinger.....	33
Forundersøkelser og oppfølging.....	33
Kalking og vannprøvetaking.....	34
Utfisking.....	34
Settefisk.....	35
Biotoforbedringer.....	35
Oversikt over tidligere fiskestellsplaner og –undersøkelser i Romedal Almenning.....	36

INNLEDNING

Vann og vassdrag i midtre og sørlige deler av Hedmark har sammensatte fiskesamfunn, med avtagende artsantall oppover i vassdragene. Øverst i vassdragene er ørreten ofte eneste art, eventuelt sammen med ørekyte. Det er flere grunner til det. Den vandret inn tidlig etter istida, og den er en dyktig svømmer. Den er også den mest populære arten blant fiskere, og har vært hjulpet opp av mennesker allerede i forhistorisk tid. Abboren finnes også langt oppe i vassdragene, dels som følge av menneskelig hjelp. I små vatn uten gytebekker for ørret, har abboren vært en art og satse på.

Ørret og abbor konkurrerer om næring, og sameksistens reduserer både antall og tilvekst hos begge arter. Stor abbor er dessuten fiskespisere, og setter til livs småfisk av såvel egen som av andre arter. Mort forekommer normalt sammen med gjedde, og er en effektiv konkurrent både for ørret og abbor.

Gjedde er som den største rovfisken, en trussel for alle andre fiskearter. I små sjøer med abbor, mort og gjedde er ørret en sjelden gjest, og utsetting av ørret i slike vatn lykkes sjelden hvis ikke fisken er stor, over 20 cm, aller helst 30 cm eller større, da den også blir rovfisk.

I store innsjøer som Mjøsa sameksisterer ørreten med de nevnte artene, og flere til, fordi dette er stort system med mange ulike habitater og nisjer. Utsetting av 20-25 cm lang ørret i Mjøsa gir gode resultater, mens ørret utsettinger i mindre vatn med mort og gjedde ofte gir dårlig resultat. Ørretutsettinger i Mosjøen i Løten er et slikt eksempel.

I Romedal Almenning fins det bekker og mindre sjøer, noen med bare ørret, de fleste med ørret og abbor. Mort finnes i Harasjøen og Geitholmsjøen som

er de største sjøene. Det er behov for ulike typer fiskestellstiltak i Romedal Almending, og tiltak som fremmer ørret og ørretfiske er mest aktuelle, siden ørret er og blir den mest ettertraktede sportsfisken. Abbormeiting og -pilking har også betydning, og i noen grad gjeddefiske. Det er solgt fiskekort for 36 – 49 tusen kroner årlig i perioden 2000-2006.

Romedal og Vallset Jeger og Fiskerforenings fiskekortsalg 2000-2006.

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
K o r t - salg kr.	49 329	36 079	45 365	48 797	43 426	48 213	36 901

OMRÅDEBESKRIVELSE

Vassdragene i Romedal Almenning kan deles i tre (figur 1 og 2):

1. De som drenerer til Harasjøen og Fosselva.
2. De som drenerer til Barkilsåa (Pottseteråa), Geitholmsjøen og Svartelva.
3. De som renner til Rasen og Storsjøen i Odalen.

Vassdragene 1 og 2 renner til Mjøsa, mens 3 renner til Glomma ved Skarnes. Kalking av Gransjøen, og utlegging av kalkgrus i Barkilsåa bidrar til at pH i vassdraget er tilfredsstillende (Tabell 1). Prøvene fra det ukalkede Avlangtjernet øverst i vassdraget, viser hva slags vannkvalitet som tilføres fra nedbørfeltet. Vetl Yksen, Sunnåa, Fallåa og Rasen har lav pH i forhold til ørretens krav, men arten finnes.

Noen beskrivende data for sjøer og bekker er satt opp i tabellene 2-4, og sortert i tre kategorier ut fra hvor viktige de er i dag (1. prioritet), og ut fra hvor aktuelt det er å gjøre fiskeforbedrende tiltak (2. og 3. prioritet). I 1. prioritets gruppa er det lokaliteter med bare ørret, samt noen med ørret og abbor, og noen med mort og gjedde, der det blir forsøkt å endre artssammensetningen ved utfisking av abbor og mort.

I de øverste delene av alle tre vassdrag er det lav pH, og ørreten sliter sannsynligvis med rekrutteringen. Abboren klarer dette bedre, blant annet fordi den gyter etter vårløsningen, og har verken egg eller yngel når vannet er på det sureste. Det er likevel sannsynlig at surt vatn kan gi abboren redusert tilvekst.

Tabell 1. Vannanalyser fra noen lokaliteter i Romedal Almenning.

	pH	Alkalinitet	Kalsium	Farge
Pottseteråa	6,24	100		89
Gransjøen	6,32	195	4,7	180
Avlangtjern	4,35	0	0,68	180
Harasjøen	5,92*-6,16	110	2,95	90
Yksenelva	6,44	190		
Vetl Yksna	5,5	113	2,7	219
Stor Yksna	6,4	215	5,7	131
Sunnåa	5,46*-6,17	80-200	2,26	110
Rasen	4,81*-5,98	20-68	1,2-1,4	130
Fallåa	4,80*-5,91	45-60	0,68*	75
Bunntjernet innløp	6,47	142		

* = prøve tatt ved vårflom/regnflom.

Tabell 2. Prioritet 1, lokaliteter som regnes som de viktigste for sportsfiske, eller hvor Romedal JFF har gjort tiltak.

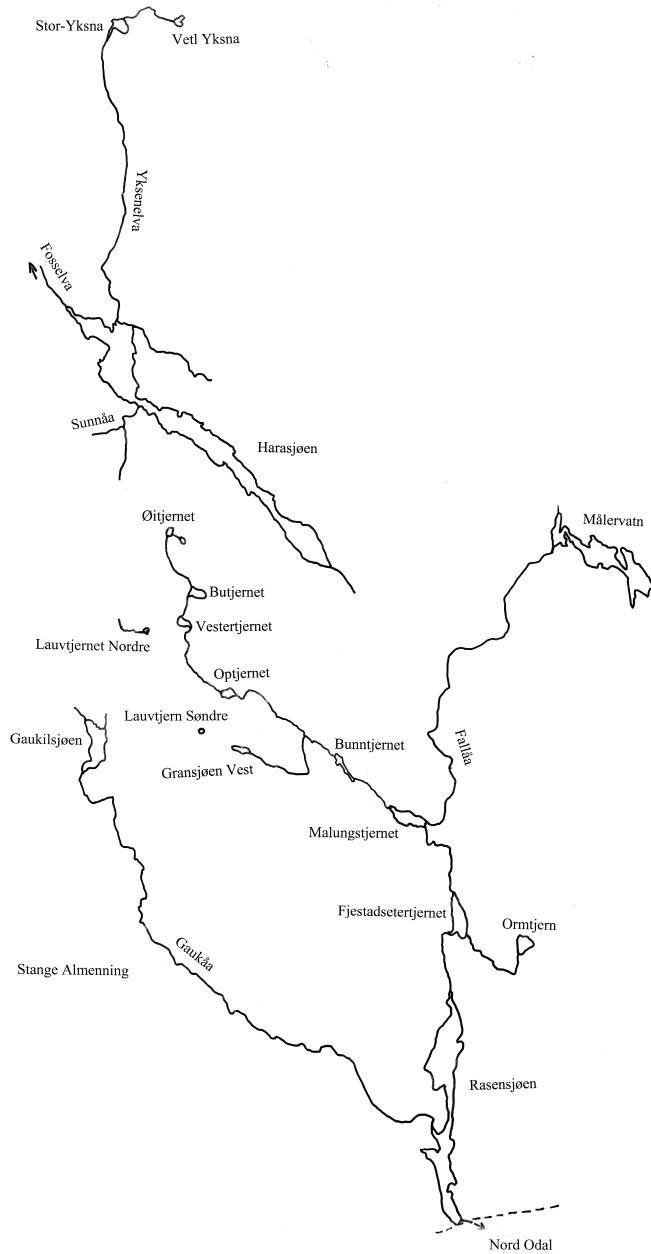
Sjø/elv	Fiskearter	Areal ha
Harasjøen	Ørret, abbor, mort, vederbuk, gjedde, kreps	194
Geitholmsjøen	Ørret, abbor, mort, gjedde	60,8
Hølsjøen	Ørret	16,3
Holmtjernet	Ørret, abbor og bekke-røye	7,5
Jutsjøen	Ørret, abbor	1,8
Gransjøen Øst	Ørret, abbor	14,2
Velt Gransjøen	Ørret	7,5
Grastjernet	Ørret	2,5
Bunntjernet	Ørret og abbor	2,5
Malungstjernet	Ørret og abbor	10,3
Fjestadsetertjernet	Ørret og abbor	11,6
Stor-Yksna	Ørret og abbor	5
Barkilsåa	Ørret, bekkerøye, ørekyte	-
Yksenelva	Ørret og abbor	-
Sunnåa	Ørret, ørekyte	-

Tabell 3. Prioritet 2, lokaliteter der tiltak er gjennomført eller det er svært aktuelt å gjøre tiltak. Noen av disse kan vurderes flyttet til 1. prioritetsvatn.

Sjø	Fiskearter	Areal ha
Sverkja	Ørret, abbor	6
Rasensjøen	Ørret, abbor, ørekyte	93,3
Målervatn	Ørret/ørekyte, muligens for surt	100
Bjørktjernet	Abbor og gjedde	2,5
Djupdalstjern	Abbor	1,3
Gaukilvassdraget	Ørret, abbor	-
Fallåa	Ørret	-

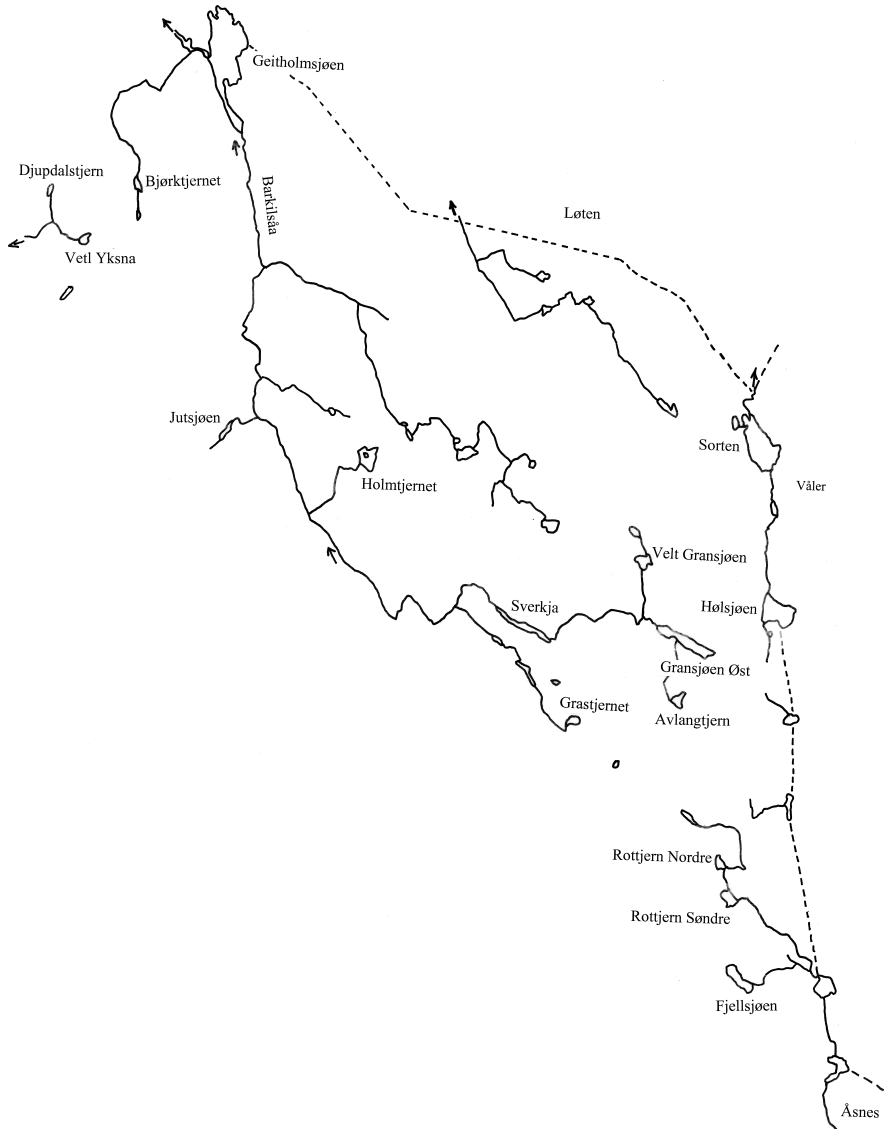
Tabell 4. Prioritet 3, lokaliteter med usikker status inntil nærmere avklaring er gjort etter prøvefiske.

Sjø	Fiskearter	Areal ha
Rottjern Nordre	?	2,5
Rottjern Søndre	Ørret?	4,2
Fjellsjøen	?	6,8
Optjernet	Ørret og abbor	2,3
Vestertjernet	Abbor og ørret	2,4
Butjernet	Abbor og ørret	3,2
Øitjernet	Ørret	1,5
Lauvtjernet Nordre	Ørret?(satt ut)	0,4
Lauvtjern Søndre	Ørret?(satt ut)	2
Gransjøen Vest	Ørret og abbor	2
Ormtjern	Abbor	5,8

Figur 1. Kartskisse over vatn og vassdrag i Romedal Almønning som drenerer til Harasjøen (Mjøsa) og til Rasen (Glomma).

Figur 2. Kartskisse over vatn og vassdrag i Romedal Almenning som drenerer til Geitholmsjøen (Mjøsa), til mindre vassdrag i Væler og Åsnes (Glomma), samt to små vatn som drenerer til Harasjøen (Djupdalssjøen og Vetl Yksna).

METODER

De fleste kjente fiskefremmende tiltak er aktuelle siden det er ulike fiske-samfunn, og vann av forskjellig størrelse. Rennende vatn er også viktig, ikke minst som rekrutteringsområder for ørret i innsjøer nedstrøms. Det drives også noe ørretfiske i bekkene. Mange ulike tiltak er prøvd, til dels med suksess, men det er behov for oppfølgende undersøkelser for å evaluere effekten av en del tiltak. Bare i de siste 10 år har det vært arbeidet med:

1. Kalking i vatn og bekker
2. Utfisking av mort og abbor med garn og ruser
3. Utsetting av ørret
4. Biotopforbedringer i rennende vatn

Mye av arbeidet dreier seg om tiltak for å øke bestanden av ørret av størrelse som er interessant for sportsfiskeren. Det vil si fisk som er minimum 20 cm, helst 30-40 cm. I tette abborbestander i små vatn er det lite mat for ørreten, og i små vatn med mort og gjedde, er det vanskelig overhode å holde en ørretbestand. Forsuringen av vassdragene er nå avtagende på grunn av redusert tilførsel til atmosfæren, men det er behov for å kalke noen lokaliteter fortsatt. Kalkgrus i bekkene for å bedre rekrutteringen av ørret er en billig måte å kalke på, men effekten er ikke så lett å måle. Dette gjelder øverst i Barkilsåa (Pottseteråa), Yksenelva, Sunnåa, Fallåa og Gåukåa.

Fiskeutsetting er det klassiske tiltaket, og settefisk av ulik størrelse har vært prøvd. Valget har falt på stadig større settefisk fordi det er flere arter i de fleste vatn, og konkurranse og predasjon har gjort det nødvendig. To-årig settefisk har vært vanlig i slike vatn, men i senere år har utsetting av 4 årig

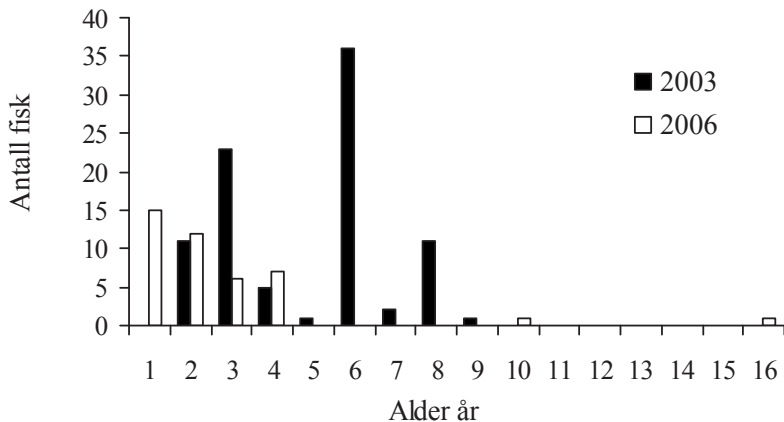
og eldre ørret (30 cm og større) vært prøvd bl.a. i Stange Almenning. Gjenfangstene har vært gode, og fiskekortsalget har økt etter slik utsetting. Det er et problem å få tak i så stor settefisk ettersom det bare kan brukes fisk av stamme fra vassdraget. De fleste vatn i Romedal Almenning drenerer til Mjøsa, og i dette nedbørfeltet produseres det for tiden ikke så stor settefisk. Mjøsørret drettes opp flere steder, men bare til 2-åring.

Det er ikke endelig avgjort hvilke prioritering den enkelte lokalitet skal ha. De viktigste er plassert i gruppen med 1. prioritet. Prioriteringene kan revideres og noen lokaliteter flyttes opp, for eksempel etter at et prøvefiske er gjennomført og resultatene er interessante.

GJENNOMFØRTE TILTAK MED NOEN PRØVEFISKERESULTATER

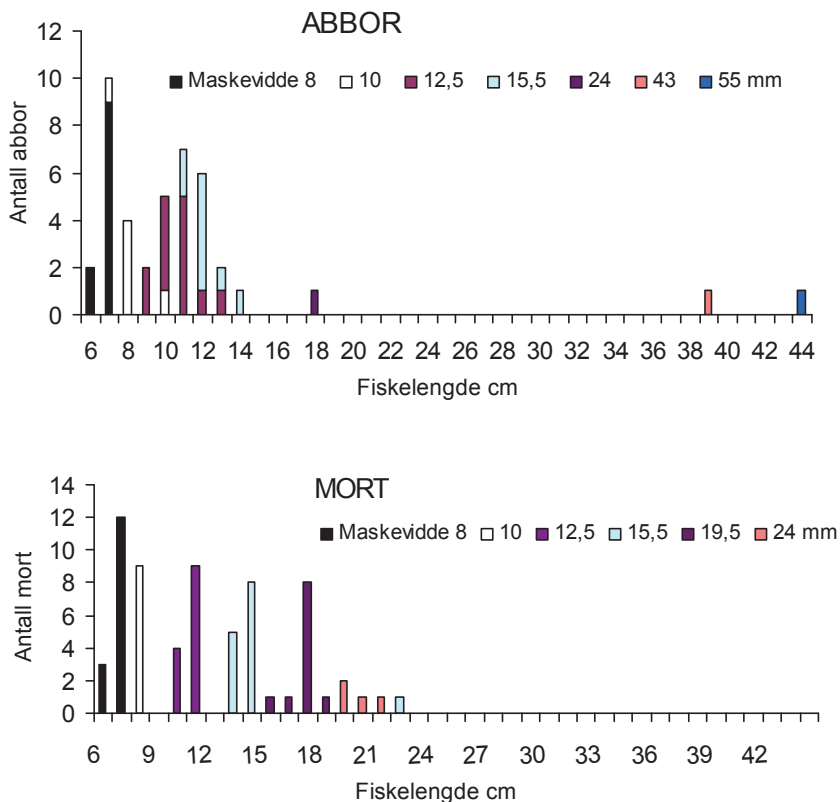
Harasjøen og Geitholmsjøen

I Harasjøen og Geitholmsjøen er det lagt ned mye arbeid for å tynne ut abbor- og mortbestandene med hardt garnfiske. Det er tatt opp 3-4 tonn abbor, mort og gjedde fra Harasjøen i perioden 2002 til 2007. Her følges det årlig opp for eventuelt å ta ut mer. Det bør prøvofiskes med begrenset garninnsats på to steder i hver sjø i mai/juni i fem år etter at utfisking startet, og det bør prøvofiskes hvert tredje år, med maskevidder 10, 12 og 16 mm, bunngarn og flytegarn. Figur 3 viser aldersfordeling i abborfangster fra Harasjøen i 2003 og 2006. Abbor i alderen 1-4 år dominerer i fangstene fra 2006, og det er ty-

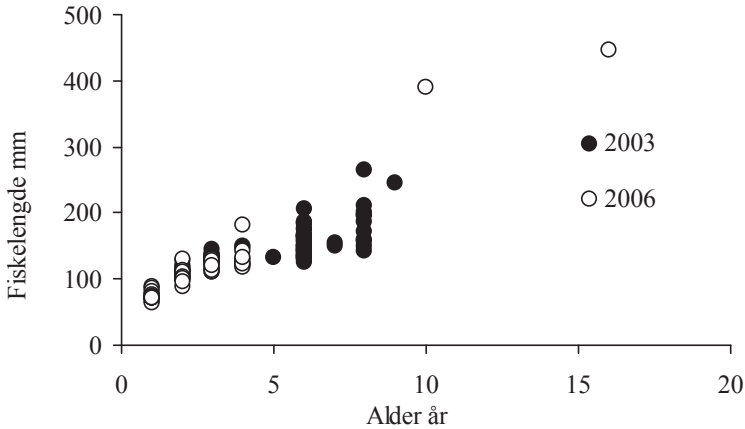
Figur 3. Aldersfordeling i abbormateriale fra Harasjøen 2003 og 2006.

delig at rekrutteringen er god etter utfiskingen, mens eldre abbor er fåtallig på grunn av utfiskingen. Figur 4 viser lengdefordeling fordelt på maskevidder i abbor og mortfangster fra Harasjøen 2006. Maskevidde 8 mm fanger 1-åringer (i juli), 10-12 mm fanger 2-åringer og 12-16 mm fanger eldre fisk.

Figur 4. Lengdefordeling av abbor og mort i de ulike maskeviddene i Nordisk prøvegarn i Harasjøen i 2006.

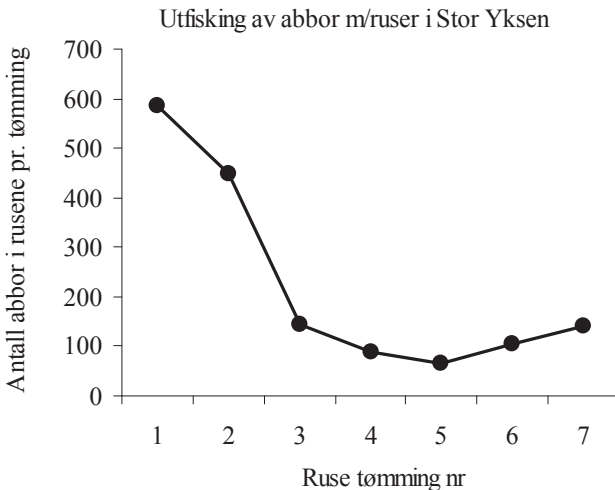
Figur 5 viser abbores vekst i Harasjøen i to ulike år. Veksten er ikke endret for ung abbor, men det kan være økt innslag av stor abbor i 2006. Disse hjelper til å redusere rekrutteringen både av abbor og mort.

Figur 5. Lengde plottet mot alder for abbor fra Harasjøen 2003 og 2006.

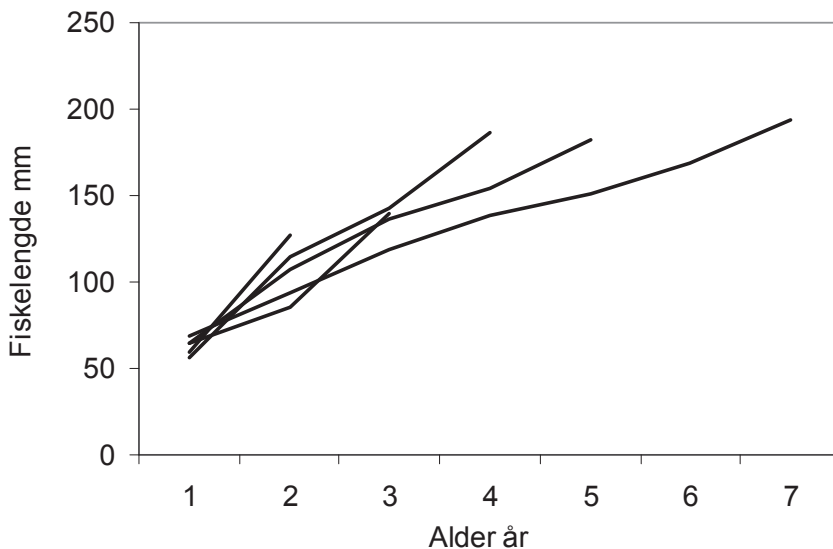
Stor-Yksen og Jutsjøen

Når sammensatte fiskebestander skal tynnes med garn eller rusefangst før det eventuelt settes ut orrret, er små vatn som Stor Yksna og Jutsjøen lettest å håndtere. Det krever mindre arbeid å ta ut et tilstrekkelig antall fisk, og det er lettere å kontrollere etterpå. Når bestanden av voksen fisk reduseres, kan det forventes en eksplosjon av rekrutter i løpet av de nærmeste 2-3 år, og det er viktig å redusere antallet av disse før de blir 3 år, da hunnene gyter første gang.

Figur 6. Fangstkurve for teinefiske etter abbor i gyttetida i Stor Yksna 2006.

I Stor-Yksen fisket Ragnar Jensen med 50 ruser i abbores gytetid i 2006. Det ble tatt opp i alt 1577 abbor, som tilsvarer 12 kg pr. ha (Figur 6). I 2007 ble det tatt opp 607 abbor med 26 ruser. Tilsvarende ble gjort i Jutsjøen. Dette kan utgjøre omlag halvparten av abborbestanden, og det ser ut til å ha gjort utslag i abbores vekst (Figur 5). Siste vekstsone i gjellelokket på figur 6 tyder også på økt tilvekst. Ikke alle gjellelokk som ble analysert viste dette. Sist sommer var dessuten spesielt varm, noe som også gir abbor en økt tilvekst. Prøvefisket viste at det var mye småabbor i vatnet, dvs. 1-2 år gammel fisk som ikke er gytemoden enda. Det bør fiskes ut mye av disse med 10-12 mm garn sommeren 2007 for å unngå ny "gjengroing" av abbor. Hunnene er kjønnsmodne som 3 eller 4-åringer, og det gjelder å redusere tettheten av en årsklasse før hunnene får gytt, dvs. de må tas opp som 2-åringer.

Figur 7. Tilbakeberegnet vekst for abbor tatt i Stor Yksna i september 2006.

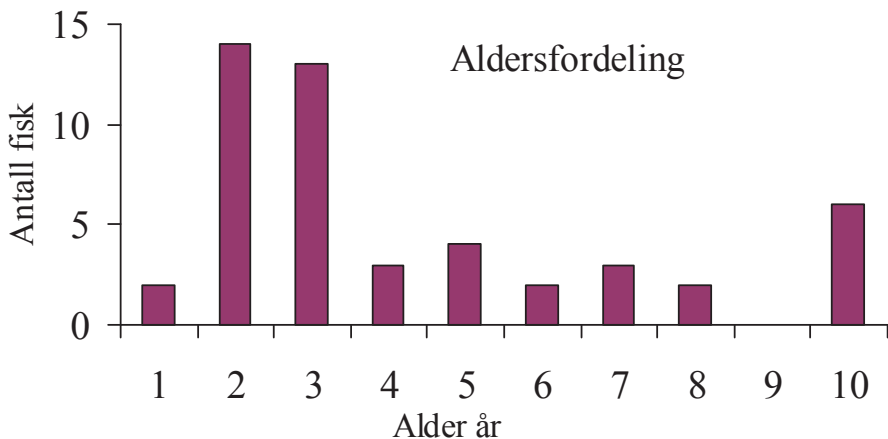

Figur 8. Gjellelokk fra 5 vintre gammel hunnabbor på 205 mm, tatt i Stor Yksna 15. september 2006.

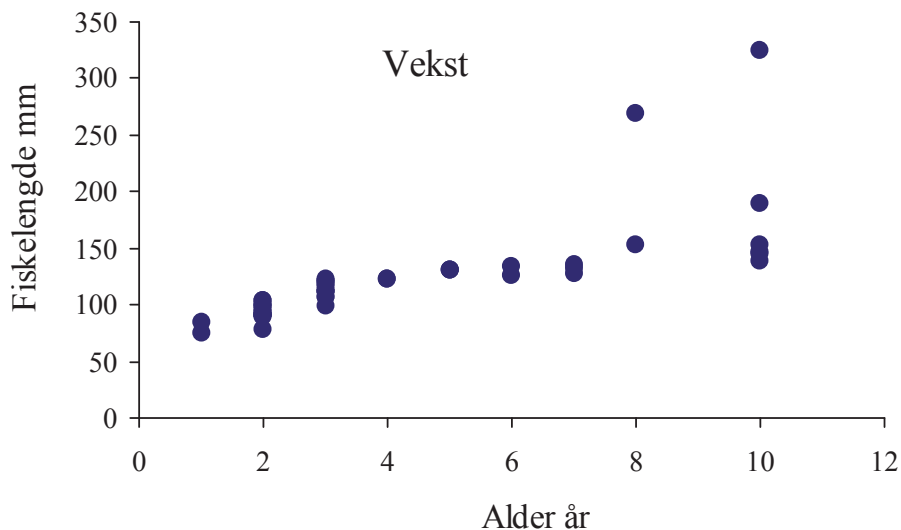
Rasen

I Rasen, som for øvrig i dette vassdraget, er det en relativt god bestand av ørret, og vassdraget renner til Odalen og Glomma. Det gjør at settefisk fra Glomma-stamme kan settes ut. Det ble tatt 100 abbor i to Nordiske prøvegarn i juni 2005, og i fangstene var det også 2 ørret. Vassdraget er surt og mer kalking ville vært gunstig for fiskeproduksjonen. Kalkgrus i Fallåa er tilført, og bør fortsette. Gaukilsjøen og Gaukåa kan også kalkes.

Abborbestanden har langsom vekst og det var mange gamle individer i bestanden (figur 9 og 10).

Figur 9. Aldersfordeling i abbormateriale fra Rasen 2005.

Figur 10. Lengde plottet mot alder (nederst) for abbor fra Rasen 2005.

Holmtjernet og Gransjøen

Det bør fiskes ut abbor med ruser så fort foreningens medlemmer har kapasitet. Det kan antas at det er 500-1000 abbor pr. ha i disse sjøene. Gå utifra 750, og ta ut 500 abbor pr. ha. Tell all fisk som tas ut, mål lengden på 30-50 stk og

finn gjennomsnittvekten av dem. Gjenta fisket neste år for å se om fangstene har avtatt og fiskens størrelse har økt. Prøvefiske følgende sommer vil vise lengdefordeling, og innslag av ørret. Hvis det er lite ørret, som følge av liten naturlig rekruttering, så sett ut stor settefisk (eldre enn 2 åringer). Prøvefisk (bunn garn) påfølgende år i mai/juni, for å se om utfiskingen av voksen abbor har gitt ”oppblomstring” småabbor. Disse er i tilfelle 1-2 år gamle og fanges i 10 og 12 mm garn.

Målervatn

Målervatn er stort, men muligens fisketomt p.g.a. forsuring. Utløpsbekken Fallåa har en levedyktig ørretbestand nederst, ved Riksveg 24, men det er ikke kjent hvor langt opp i vassdraget ørreten lever. Oppkalking av sjøen ville sikre ørretbestanden i Fallåa, men stort nedbørfelt og lite sjøvolum (det er grunt) gjør det lite økonomisk å kalke innsjøen.

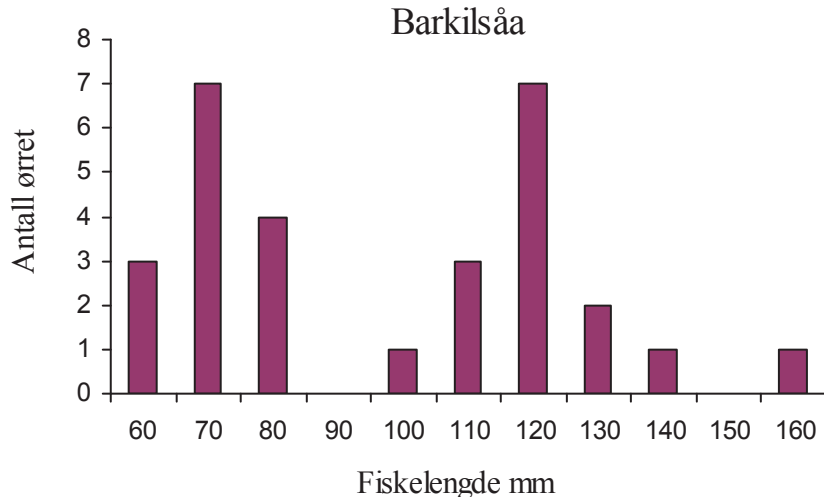
Fjæstadsetertjernet, Malungtjernet og Bonntjernet

Disse vatna, sammen med Rasen, ble prøvefiske av Ole Nashoug i 1999, og det var fin ørret i alle tre tjerna. Dette er naturlig produsert fisk som gir grunnlag for et godt sportsfiske.

RENNENDE VANN

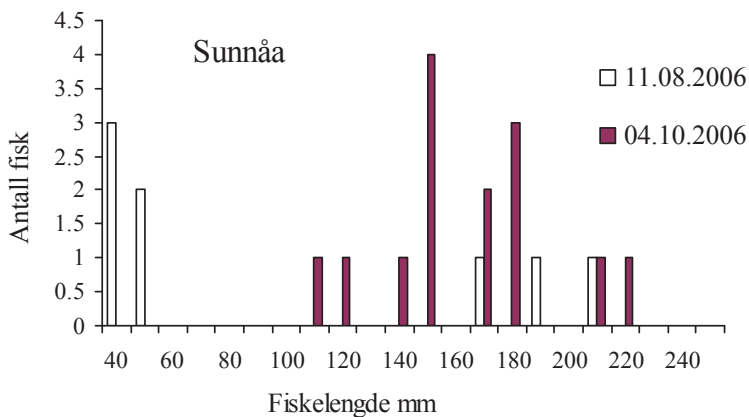
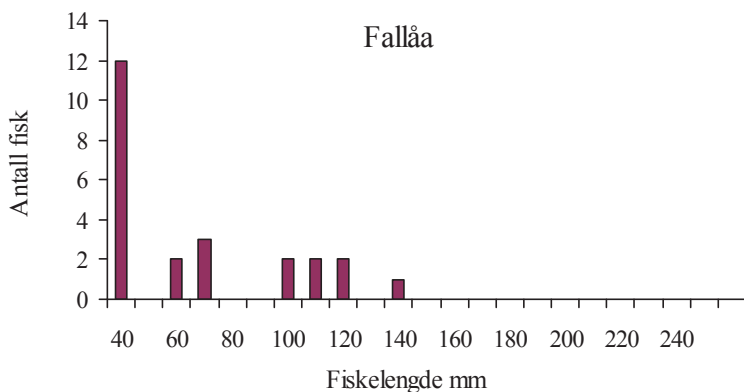
Barkilsåa (Pottseteråa) ble prøvofisket i juni 2004, og lengdefordelingen viser 1+ ørret på 6-8 cm, og ørret på 10-14 cm, som stort sett er 2+ (Figur 11). I de lokalitetene som ble fisket høsten 2006, var de minste ørretene årets yngel, 0+ (Figur 12-14). Det ble fisket tre ganger over en strekning i Pottseteråa, og bestanden ble beregnet til 49 ørret pr. 100 m elv. Til tross for lav pH i Fallåa og Sunnåa, er det ørretyngel der. Det er det også i Holmtjernbekken, der det også er bekkerøye, etter utsettinger for 20-30 år siden.

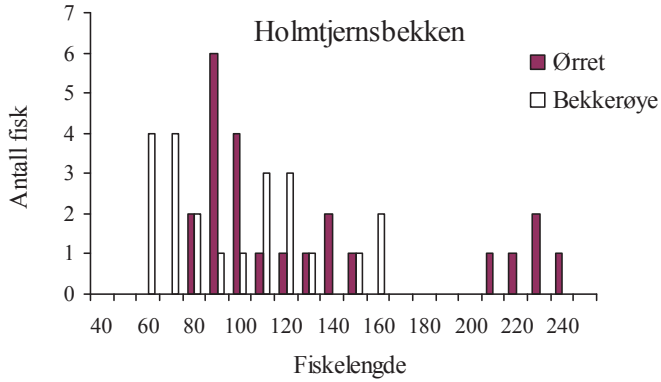

Figur 11. Lengdefordeling i ørretmaterialet fanget med elektrisk fiskeapparat i Barkilsåa (Pottseteråa) 19. juni 2004.

Tabell 5. Noen resultater fra elfiskeregistreringer i 2006.

	Dato	Strekning m	Art	Antall fisk
Sunnåa	8/11/2006	250	Ørret	8
Sunnåa	10/4/2006	100	Ørret	14
Fallåa	10/4/2006	150	Ørret	12
Holmtjernsbekken	10/4/2006	100	Ørret	23
Holmtjernsbekken	10/4/2006	100	Bekkerøye	22

Figur 12. Lengdefordeling i ørretmaterialet fanget med elektrisk fiskeapparat i Sunnåa i 2006.**Figur 13.** Lengdefordeling i ørretmaterialet fanget med elektrisk fiskeapparat i Fallåa i 2006.

Figur 14. Lengdefordeling i bekkerøye- og ørretmaterialet fanget med elektrisk fiskeapparat i Holmtjernsbekken i 2006.

ANBEFALINGER

Forundersøkelser og oppfølging

Rutinemessig prøvafiske i forvaltningsområdet kan sees i en 10-års periode, der alle vatn som synes interessante, blir undersøkt minst en gang etter planen i tabell 6. På grunnlag av prøvafiskeresultater vurderes det om det er verdt å legge ned innsats i enkelte vatn for og gjøre dem mer attraktive for fiskere, eventuelt evalueres effekten av gjennomførte tiltak. **Barkilsåa (Pottseteråa)** og tilløpsbekker til Harasjøen (**Sunnåa** og **Yksnelva**) bør prøvafiskes med elektrisk fiskeapparat i august for registrere ørretyngel og i gytetida for å se om det går opp gytetfiske fra sjøene. Dette kan også undersøkes ved å gå langs bekkene med lykt etter mørkets frembrudd. Stor gytørret som gyter i små bekker foretrekker ofte å vandre opp i ly av mørket. **Gaukilsjøen** og **Gaukåa** kan trekkes inn hvis foreningen har kapasitet.

Tabell 6. Forslag til plan for prøvafiske i Romedal Almenning 2007-2016.

År	Sjøer som prøvafiskes
2007	Harasjøen, Geitholmsjøen, Bjørktjernet, Djupdalstjernet
2008	Harasjøen, Geitholmsjøen, Stor Yksna, Jutsjøen, Optjern, Vestertjern, Butjern
2009	Harasjøen, Geitholmsjøen, Øitjern, Lauvtjern Nordre og Søndre
2010	Jutsjøen, Gransjøen Vestre, Ormtjern
2011	Stor Yksna, Rottjern Nordre og Søndre, Fjellsjøen
2012	Harasjøen, Hølsjøen, Holmtjernet, Jutsjøen
2013	Geitholmsjøen, Gransjøen Øst, Velt Gransjøen, Grastjernet
2014	Harasjøen, Sverkja, Rasensjøen, Målervatn
2015	Bunntjern, Malungstjern, Fjestadsetertjern
2016	Geitholmsjøen, Stor Yksna m.fl. vurderes utifra tidligere resultater

Siden foreningen er avhengig av dugnadsinnsats, vil det være en smerteterskel for hvor mye som kan pålegges medlemmene av arbeid. Det er viktigst at påbegynte prosjekter gjennomføres til fulle. Målet for vellykket fiskestellersarbeid er økt fiskekortsalg. Når dette skjer kan foreningen vurdere å gi en viss økonomisk godtgjørelse til de som yter ekstra innsats. Bør for eksempel fiskeoppsynet få kjøregodtgjørelse? Oppsynet kan også foreta intervju av fiskere i en hyggelig tone, for å kartlegge hvilke fangster sportsfiskerne virkelig får, i stedet for at kunnskap om dette skal komme fra en ”ryktebørs”.

Kalking og vannprøvetaking

Gransjøen og Stor Yksna kalkes, og utløpsbekkene Barkilsåa og Yksnelva påvirkes av dette. Vannkvalitet for ørret i de to sjøene sikres, i tillegg kan det ha betydning for ørret som har mulighet til å vandre til sjøene nedstrøms; Geitholmsjøen og Harasjøen. Utlegging av kalkgrus (subbus) bør fortsette i bekkene Barkilsåa, Yksnelva, Sunnåa og Fallåa. Kalkgrusen tilføres i perioden etter at ørretyngel er kommet opp av grusen (mai/juni) og før gyting (september/oktober). Det bør tas vannprøver i Gransjøen (Barkilsåa), Barkilsåa nær Geitholmsjøen, Yksnelva, Sunnåa, Harasjøen, Bonntjernet, Fallåa, Gaukåa og utløpet av Rasen i mai måned hvert år. Det analyseres på pH, alkalinitet (nøytralisasjonsevne) og eventuelt kalsium. Prøvestasjoner kan droppes hvis pH har vært over 6,0 i to år, og vannkvaliteten kan anses som ”tilstrekkelig god”. Ørret og abbor lever og rekrutterer godt i vann der pH alltid er høyere enn 5,5. I alle vatn der det blir prøvefisket, tas det samtidig vannprøve.

Utfisking

Fortsett med prøvefisker årlig eller annethvert år i **Harasjøen**, **Stor Yksna**, **Jutsjøen** og **Geitholmsjøen**, og vær parat til å gjøre en innsats med 10 og 12-13 mm garn når det fanges mye abbor og eventuelt mort i disse maskeviddene. Disse maskeviddene fanger vesentlig 1-3 år gammel fisk, deriblant hunner som kjønnsmodnes som 3 og 4-åringer, og som bør fiskes ut før første gyting. Abbor større enn 20 cm bør spares ved at det brukes 10-16 mm bunn garn, og større maskevidder brukes bare på mortens gyteplasser og i flytegarn. Det er å håpe at **storrusa** som nå er satt opp i **Harasjøen** fanger effektivt. Da kan stor abbor o.a. spares når småabbor og mort skal fiskes opp.

Settefisk

Det vil være spennende med utsetting av stor ørret i **Rasen**. Den er lett tilgjengelig fra bilveg, og det vil sannsynligvis gi økt fiskekortsalg. Utsetting av mindre ørret, som 1-åringer i bekker og 2-åringer i bekker og vann må vurderes etter prøvefiske. Utsetting av 1-åringer i mulige gyteområder kan bidra til å bygge opp en bestand av ørret som vandrer ned (eller opp) til innsjø for å vokse seg stor. Dette bør forsøkes i tilløpsvassdragene til **Harasjøen** og **Geitholmsjøen**. Ørret fra Flakstadelva, som er en liten elv med forsøringsproblemer øverst i vassdraget, kan egne seg i dette vassdraget. Mjøsørreten som vandrer tilbake til Flakstadelva for å gyte er 1 – 2 kg. To-årig settefisk kan settes i vatn uten eller med lite ørret og lite, eventuelt ingen abbor. Det kan fiskes ut en del abbor på forhånd (ett år før utsetting) for å sikre at settefisken får ”plass”.

Det er viktig å ikke sette ut for mye settefisk. I **Barkilsåa** ble fisketettheten beregnet til **49 ørret pr. 100 m bekk**, og halvparten var 1-årig fisk. Det gir en pekepinn om hva som finnes naturlig i en bekk med brukbar vannkvalitet der det også er gjort biotopforbedringer. Å sette ut mer enn **20-30 ettårig ørret pr. 100 m** vil sannsynligvis være mer til skade enn til gagn. Kamp om territorier vil gå utover både villfisk og settefisk og redusere ørrettettheten. I innsjøer kan det settes ut **20-30 toårig ørret pr. ha**, avhengig av hvor tett fiskebestanden er fra før. Her gjelder det samme, at settes det ut mer fisk enn det er plass til, vil resultatet bli færre fisk enn det var før. Det må prøvefiskes før eventuelle utsettinger, og settefisken må merkes med fettfinneklipping. Da kan innslaget av settefisk bestemmes ved prøvefiske ett eller to år etter utsetting, og det kan avgjøres om utsettingen har hatt ønsket effekt.

Biotopforbedringer

Dette er gjennomført på flere strekninger i Barkilsåa og i tilløpet til Malungstjernet, og det er også vurdert i Fallåa og Yksenelva. Det bør undersøkes med elektrisk fiskeapparat hva som finnes av ørretyngel og gytefisk, før tiltak settes i verk.

Oversikt over tidligere fiskestellsplaner og –undersøkelser i Romedal Almenning

- Engelhardt, E. 1993. *Prøvefiske i Jutsjøen, Holmsjøen, Sverkja og Gransjøen*. Datarapport.
- Nashoug, O. 1994. *Kultiveringsplan for Romedal og Vallset Jeger- og Fiskerforening*. 23 ss.
- Nashoug, O. 1999. *Effekt av utførte fiskestelltiltak i Malung-Haugåvassdraget i Stange og Nord-Odal kommuner*. 6 ss.
- Brunstad, M., Mausest, L. M. og Østeraas, M. 2007. *Limnologisk undersøkelse i Vetl Yksna og Store Yksen*. Prosjektoppgave. Almennlærerutdanning. Naturfag 3. Høgskolen i Hedmark. 29 ss.